

УДК 378.147:004:316.77:811.111:001(045)

**ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ
ДРУГОГО(МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ
ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ
АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ», ЯК ПРІОРИТЕТНА ПРОБЛЕМА**

Кравченко Т.М.

**FORMATION OF DIGITAL COMPETENCE OF SECOND (MASTER'S)
LEVEL HIGHER EDUCATION ACQUISITIONS IN THE PROCESS OF
STUDYING THE EDUCATIONAL COMPONENT "SCIENTIFIC
COMMUNICATION IN ENGLISH" AS A PRIORITY PROBLEM**

Kravchenko Tetyana

У статті розглядається проблема підготовки студентів-магістрів до наукової комунікації англійською мовою в епоху цифровізації. Доведено необхідність впровадження в навчання методів і технологій які сприятимуть розвитку у студентів цифрової компетентності.

Ключові слова: наукова комунікація, цифрова компетенція, магістр.

The article examines the problem of training master's students in scientific communication in English in the era of digitalization. The need to introduce methods and technologies in education that will contribute to the development of students' digital competence has been proven.

Key words: scientific communication, digital competence, master's degree.

Глобалізація, стрімкий розвиток науки та сучасних технологій вимагають налагодження ефективної комунікації та співпраці між науковцями та громадськістю. Наукова комунікація зазнає драматичних змін. Відкритий доступ до результатів досліджень, поява соціальних медіа як засобів комунікації та альтернативні показники для оцінки впливу досліджень змінюють науку. У так званому суспільстві знань наука є основною рушійною силою суспільного розвитку, що підкреслює важливість наукової комунікації для економічного зростання, суспільного добробуту та прийняття політичних рішень (Kahan et al., 2012). Цей розвиток ще більше прискорюється завдяки цифровій трансформації, яка глибоко змінила способи взаємодії науки та суспільства. Необхідно освоювати нові формати, моделі та місця наукової комунікації, оскільки традиційні форми є вже недостатніми.

В той же час зміни, які відбуваються в суспільстві завдяки глобалізації, розвиток і поширення цифрових технологій впливає на всі сфери життя, включаючи і вищу освіту. Використання віртуального освітнього середовища сприяє новим можливостям. Завдяки появі цифрових комунікаційних платформ, науковці та дослідники мають можливість взаємодії з кількома аудиторіями через кілька каналів. Але це вимагає нових типів підготовки здобувачів вищої освіти другого магістерського рівня майбутніх працівників закладів освіти.

В проекті, розробленому на виконання наказу МОН України № 38 від 15 січня 2019 року «Опис цифрової компетентності педагогічного працівника» чітко наголошено на необхідності розвивати цифрову компетентність педагогічного працівника, яка має забезпечувати розвиток широкого спектру усіх її складових: від медіа грамотності до опрацювання та критичного оцінювання інформаційних даних, безпеки та співпраці в мережі Інтернет до знань про різноманітні цифрові технології та пристрої, вміння використовувати відкриті ресурси та технології для професійного розвитку, а також наголошується на необхідності формувати також і в учнів уміння ефективно користуватися цифровими технологіями та сервісами у навчальних та життєвих ситуаціях для розв'язування різних проблем та завдань, застосовувати інноваційні технології для оцінювання результатів їх навчальної діяльності, розуміння поняття кодування, елементів штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності та вирішення професійних проблем за допомогою використання цифрових технологій [3].

Теоретичні та прикладні аспекти проблеми сучасної наукової комунікації висвітлені у працях українських та зарубіжних науковців: Котовської М.В., Чуканової С.О., Яхонтової Т.В., Колинза К. (Collins K.), Шіффмана Д. (Shiffman D.), Рока Дж. (Rock J.). Проблеми навчання науковій комунікації в цифрову епоху присвячені праці Ярошенко Т., Борисової Т., вивченню цифрових компетенцій - Січкаренко К.О. Незважаючи на зростаючу потребу в адекватній підготовці з наукової комунікації в епоху глобальної цифровізації, дослідження в цій галузі є недостатніми.

Мета статті – проаналізувати проблему підготовки магістрів до наукової комунікації в епоху цифровізації.

Вступаючи до магістратури, студент вже має певний рівень та досвід наукової комунікації. Забезпечуючи гнучкість індивідуальної траєкторії навчання, багато ЗВО надають магістрантам можливість подальшого формування іншомовної наукової комунікативної компетенції. Такі курси як «Наукова комунікація англійською мовою» мають попит у сьогodнішніх магістрантів, оскільки вони дозволяють їм підготуватися до продуктивної професійної та наукової комунікації в сучасному багатомовному, багатополярному світі.

Як показує досвід, багато студентів, вступаючи на перший курс магістратури, вважають за необхідне спрямувати свої основні зусилля в галузі вивчення іноземної мови на вдосконалення умінь усного спілкування, обираючи відповідну програму.

Метою навчання студентів магістрів такої програми є формування іншомовної міжкультурної професійно орієнтованої комунікативної компетенції на порогових рівнях B1+ або B2 та просунутому рівні B2+ або C1 (за Загальноєвропейською шкалою рівнів володіння іноземними мовами) у галузі усного спілкування, тобто готовності до точного розуміння та до ефективного формулювання власного усного іншомовного мовлення в ситуаціях формального академічного спілкування, таких як лекція, семінар, обговорення кейсів, презентація результатів дослідження, конференція, диспут та ін. для наукових досліджень чи професійної діяльності [1].

Крім того, поряд з іншомовною професійною комунікативною компетенцією в рамках вивчення іноземної мови магістри повинні розуміти, як відбувається сучасна наукова комунікація, яким чином відкритий доступ впливає на життєвий цикл наукового дослідження, повинні вміти застосовувати сучасні практики та пошукові техніки для роботи з науковими джерелами, використовувати універсальні та спеціалізовані інформаційні ресурси, сучасні веб-застосунки на різних етапах дослідження і не тільки.

Формулюючи завдання навчання іноземної мови в магістратурі, керуємося видами наукової, професійної та академічної діяльності, в якій беруть участь або братимуть участь у найближчому майбутньому студенти. Такий підхід дозволяє визначити набір навичок, умінь, компетенцій, які потрібно формувати у студентів.

Оскільки багато магістрантів планують продовження навчання в аспірантурі, займаються науково-дослідною діяльністю та/або використовують англійську мову у професійному та науковому спілкуванні, вони мають бути готові до таких форм комунікативної взаємодії, як диспут, презентація результатів дослідження, сприйняття та підсумування змісту доповіді. Участь у семінарах, круглих столах, конференціях, обговорення проблемної ситуації з прийняттям та обґрунтуванням смислового рішення в парах або малих групах.

Для проведення наукового диспуту англійською мовою у студентів-магістрів мають бути сформовані такі вміння: сформулювати думку, підсумувати проблему, сформулювати аргументи/контраргументи, розташувати аргументи в порядку значущості, підкріпити аргументи поясненнями та прикладами, висловити згоду/незгоду, структурувати висловлювання, підсумувати сказане, зробити висновок [5].

Запропонований перелік умінь може дещо змінюватись в залежності від особливостей комунікативної ситуації, тобто від того, де відбувається спілкування, коли, хто в ньому бере участь, яка тема/проблема обговорення, які комунікативне завдання та індивідуальні особливості комунікантів.

З наведеного переліку умінь видно, що з них є загальними для різних видів іншомовної комунікативної діяльності, наприклад вміння підсумувати і структурувати висловлювання. Вочевидь, що вони мають формуватися насамперед і бути основою інших умінь.

У процесі формування умінь мовлення викладач допомагає студентам подолати три блоки труднощів: труднощі, пов'язані зі змістом (що сказати?); проблеми, пов'язані з формою висловлювання (як сказати?); Проблеми психологічного, мотиваційного характеру (навіщо говорити?).

Для того щоб допомогти студентам подолати труднощі, пов'язані з формою мовного висловлювання, викладачеві необхідно: методично грамотно вибудувати послідовність завдань у навчальному курсі, а також чітко уявляти, формування якихось навичок, умінь, компетенцій є метою кожного окремого заняття. Така ієрархія цілей та завдань важлива, оскільки дозволяє забезпечити градацію труднощів при формуванні професійної іншомовної комунікативної компетенції студентів.

Як згадувалося вище, постійне залучення студентів до мовленнєвої діяльності, виклику, необхідності пошуку вирішення проблем у комунікативній діяльності, розвитку критичного мислення та інтерактивної взаємодії на всіх етапах навчального заняття є неодмінними умовами ефективного формування мовної компетенції студентів гуманітарних спеціальностей.

Необхідно також формування продуктивних вмінь усного наукового спілкування таких як: загальний огляд основних складників та стратегій наукової комунікації, використання сучасних веб-застосунків на всіх етапах життєвого циклу дослідження, особливо під час пошуку інформації та поширення результатів дослідження.

Студенти повинні бути обізнаними в таких сферах наукової комунікації як:

- наукова інформація: основні типи джерел; спеціалізовані пошукові системи та бази даних, стратегії ефективного пошуку в інтернеті;
- інструменти моніторингу нових публікацій з проблематики дослідження;
- розгляд різних аспектів наукових публікацій та публікаційної стратегії;
- менеджмент бібліографічних посилань;
- основні поняття наукометрії та бібліометрії;
- авторське право;
- архівування даних дослідження.

Але часто навчання у ЗВО більше зосереджено на навичках і концентрується на відносно обмеженому наборі імпліцитних цілей, таких як підвищення знань. В той же час, дуже мало досліджень присвячено відмінності у підходах до

вирішення проблем цифрової трансформації в навчанні наукової комунікації.

Враховуючи швидке зростання цифрових медіа, варто відзначити, що в програмах вишів не виділяються прямо такі компетенції як цифрові, натомість вони вбудовані в інші категорії. Також не розглядаються питання про те, як можна розширити компетенції магістрів, щоб справлятися зі змінами та проблемами наукової комунікації в цифровому медіа-ландшафті загалом, або які компетенції потрібні для ефективної комунікації на цих нових платформах у повсякденній практиці.

Розвивати картину світу в рамках навчання, означає розвивати ментальні моделі студентів і способи, за допомогою яких вони сприймають мінливий медіа-ландшафт і те, як він впливає на умови взаємодії науки та суспільства. Це включає в себе технічні знання медіа та цифрових інструментів або практичні навички передачі комунікації через різні канали.

Але як показує досвід, використання студентами соціальних медіа для спілкування може бути обмежене відсутністю знань про те, як працюють платформи [6].

Отже, загальна орієнтація навчальних програм з наукової комунікації на теоретичні чи практичні навички є недостатньою і потребує певних доробок у навчальних програмах. Необхідно включити в навчальні та освітні програми навчання конкретним цифровим навичкам. Необхідно зосередитися на способах, за допомогою яких підготовка з наукової комунікації може сприяти забезпеченню майбутніх науковців компетенціями, необхідними для того, щоб впоратися з вимогами, які висуває складний ландшафт цифрових медіа. Тобто, увага має бути зосереджена на ролі цифрових медіа та способах, якими цифрова трансформація відображена в програмах. Курси повинні готувати студентів до адаптації їх спілкування в цифровому інформаційному середовищі, і таким чином, охоплювати різні рівні компетентності окрім простих навичок.

Список використаних джерел

1. Манжоло Н. С. Комунікативний підхід як ефективний метод навчання англомовного спілкування / Н. С. Манжоло // Англійська мова та література. – 2019. – № 16-18.
2. Омеляненко Г.А. Інформаційно-навчальне середовище [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/omelyanenko-ga-informatsiyno-navchalne-seredovische-didaktichniy-aspekt/>.
3. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника: проект розроблено на виконання Наказу МОН України № 38 від 15 січня 2019 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27905/1/digital%20comp%20teacher%20Morze.pdf>.
4. Чуканова С. О. Наукова комунікація в цифрову епоху: новини з Другої міжнародної конференції в Могилянці (препринт) / Чуканова С. О. // Бібліотечний форум України. – 2015. – № 1.
5. Ярошенко Т. Наукова комунікація в цифрову епоху: з точки зору дослідників, видавців, бібліотекарів / Т. Ярошенко, Т. Борисова // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 4. – С. 44–49
6. Collins K. How Are Scientists Using Social Media in the Workplace? / K. Collins, D. Shiffman, J. Rock // PLoS ONE. – 2016. – Vol. 11 (10). – e0162680. doi:10.1371/journal.pone.0162680.
7. The Polarizing Impact of Science Literacy and Numeracy on Perceived Climate Change Risks / D. M. Kahan, E. Peters, M. Wittlin, P. Slovic, L. L. Ouellette, D. Braman, et al. // Nat. Clim Change. – 2012. – Vol. 2 (10). – P. 732–735. doi:10.1038/nclimate1547.

References

1. Manzhola, N. S. 2019. Komunikatyvnyi pidkhid yak efektyvnyi metod navchannia anhlomovnoho spilkuvannia Communicative approach as an effective method of teaching English communication. *English language and literature*, 16-18.
2. Omelianenko, H.A. Informatsiino-navchalne seredovysheche [Information and educational environment]. Available at: <http://intkonf.org/omelyanenko-ga-informatsiyno-navchalne-seredovische-didaktichniy-aspekt/>.
3. Opys tsyfrovoi kompetentnosti pedahohichnoho pratsivnyka: proekt rozrobleno na vykonannia Nakazu MON Ukrainy № 38 vid 15 sichnia 2019 roku [Description of the digital competence of a pedagogical worker: the project was developed in accordance with the Order of the Ministry of Education and Culture of Ukraine No. 38 of January 15, 2019]. Available at: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27905/1/digital%20comp%20teacher%20Morze.pdf>.
4. Chukanova, S. O. 2015. Naukova komunikatsiia v tsyfrovu epokhu: novyny z Druhoi mizhnarodnoi konferentsii v Mohyliantsi (preprynt) [Scientific communication in the digital age: news from the Second International Conference in Mohylianka (preprint)]. *Library Forum of Ukraine*, 1.
5. Yaroshenko, T. and Borysova, T. 2015. Naukova komunikatsiia v tsyfrovu epokhu: z tochky zoru doslidnykiv, vydavtsiv, bibliotekariv [Scholarly communication in the digital age: from the perspective of researchers, publishers, librarians]. *Bulletin of the Book Chamber*, 4, 44–49
6. Collins, K., Shiffman, D. and Rock J. 2016. How Are Scientists Using Social Media in the Workplace? *PLoS ONE*, 11 (10). e0162680. doi:10.1371/journal.pone.0162680.
7. Kahan, D. M., Peters, E., Wittlin, M., Slovic, P., Ouellette, L. L., Braman, D., and others. 2012. The Polarizing Impact of Science Literacy and Numeracy on Perceived Climate Change Risks. *Nat. Clim Change*, 2 (10), 732–735. doi:10.1038/nclimate1547.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>